Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (tredje avdelningen)

den 20 juli 2017 *

”Begäran om förhandsavgörande – Civilrättsligt samarbete – Förordning (EG) nr 44/2001 – Artikel 9.1 – Artikel 11.2 – Domstols behörighet vid försäkringstvister – Talan väckt av den skadelidande direkt mot försäkringsgivaren – Talan väckt av den skadelidandes arbetsgivare, en offentligrättslig institution, som enligt lag övertagit den anställdes rättigheter gentemot det i trafikolyckan inblandade fordonets försäkringsgivare – Subrogation”

I mål C-340/16,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Oberster Gerichtshof (Högsta domstolen, Österrike) genom beslut av den 25 maj 2016, som inkom till domstolen den 16 juni 2016, i målet

Landeskrankenanstalten-Betriebsgesellschaft – KABEG

mot

Mutuelles du Mans assurances MMA IARD SA,

meddelar

DOMSTOLEN (tredje avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden L. Bay Larsen samt domarna M. Vilaras, J. Malenovský, M. Safjan (referent) och D. Šváby,

generaladvokat: M. Bobek,

justitiesekreterare: A. Calot Escobar,

efter det skriftliga förfarandet,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

– Landeskrankenanstalten-Betriebsgesellschaft – KABEG, genom H.H. Toriser, Rechtsanwalt,

– Mutuelles du Mans assurances – MMA IARD SA, genom M. Angerer, Rechtsanwalt,

– Italiens regering, genom G. Palmieri, i egenskap av ombud, biträdd av F. Di Matteo, avvocato dello Stato,

– Europeiska kommissionen, genom M. Heller och M. Wilderspin, båda i egenskap av ombud,

* Rättegångsspråk: tyska.

och efter att den 18 maj 2017 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 9.1 b i rådets förordning (EG) nr 44/2001 av den 22 december 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område (EGT L 12, 2001, s. 1), jämförd med artikel 11.2 i samma förordning.

2 Begäran har framställts i ett mål mellan, å ena sidan, Landeskrankenanstalten-Betriebsgesellschaft – KABEG (nedan kallad KABEG), en offentligrättslig institution med säte i Klagenfurt am Wörthersee (Österrike) som driver sjukvårdsinrättningar och, å andra sidan, Mutuelles du Mans assurances – MMA IARD SA (nedan kallat MMA IARD), ett franskt försäkringsföretag. Målet rör de ersättningsanspråk som KABEG framställt för lön som utbetalats till en av KABEG:s anställda under en period av arbetsoförmåga till följd av en trafikolycka i Italien i vilken den anställde och ett motorfordon var inblandade. Fordonet omfattades av en ansvarsförsäkring tecknad hos MMA IARD.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

Förordning nr 44/2001

3 I skälen 11–13 i förordning nr 44/2001 angavs följande:

”(11) Behörighetsbestämmelserna måste uppfylla kravet på förutsebarhet och bygga på den allmänna principen om svarandens hemvist, och det måste alltid kunna gå att bestämma vilken domstol som är behörig utifrån denna princip, utom i vissa bestämda fall när tvistens art eller hänsynen till partsautonomin gör det berättigat att använda någon annan anknytning. I fråga om juridiska personer bör hemvisten definieras autonomt så att de gemensamma reglerna blir klara och behörighetskonflikter kan undvikas.

(12) Principen om att domstolen där svaranden har hemvist är behörig bör kompletteras med alternativa behörighetsregler i de fall där det finns en nära koppling mellan domstolen och tvisteföremålet eller då detta krävs för att underlätta rättskipningen.

(13) Vid försäkrings-, konsument- och anställningsavtal bör den svagare parten skyddas genom behörighetsbestämmelser som är förmånligare för dennes intressen än de allmänna bestämmelserna.”

4 Behörighetsreglerna i förordning nr 44/2001 återfanns i kapitel II i förordningen, vilket omfattade artiklarna 2–31.

5 Artikel 2.1 i förordning nr 44/2001, som ingick i nämnda kapitel II, avsnitt 1, med rubriken ”Allmänna bestämmelser”, hade följande lydelse:

”Om inte annat föreskrivs i denna förordning, skall talan mot den som har hemvist i en medlemsstat väckas vid domstol i den staten, oberoende av i vilken stat han har medborgarskap.”

6 Artikel 3.1 i förordningen, som också ingick i nämnda avsnitt 1, hade följande lydelse:

”Talan mot den som har hemvist i en medlemsstat får väckas vid domstol i en annan medlemsstat endast med stöd av bestämmelserna i avsnitten 2–7 i detta kapitel.”

7 Avsnitt 3 i kapitel II i förordning 44/2001 hade rubriken ”Behörighet vid försäkringstvister”. Det avsnittet innehöll artiklarna 8–14.

8 I artikel 8 i förordningen föreskrevs följande:

”För försäkringstvister gäller i fråga om domstols behörighet utöver föreskrifterna i artikel 4 och artikel 5.5 bestämmelserna i detta avsnitt.”

9 I artikel 9.1 i förordningen föreskrevs följande:

”Talan mot en försäkringsgivare som har hemvist i en medlemsstat kan väckas

a) vid domstolarna i den medlemsstat där han har hemvist, eller

b) i en annan medlemsstat, vid domstolen i den ort där käranden har hemvist om talan väcks av försäkringstagaren, den försäkrade eller en förmånstagare...

…”

10 Artikel 10 i förordningen hade följande lydelse:

”Beträffande ansvarsförsäkring eller försäkring av fast egendom kan talan mot försäkringsgivaren också väckas vid domstolen i den ort där skadan inträffade. Detsamma gäller om både lös och fast egendom omfattas av samma försäkringsavtal och har skadats genom samma händelse.”

11 I artikel 11.2 i förordning nr 44/2001 föreskrevs följande:

”Bestämmelserna i artiklarna 8–10 gäller om den skadelidande väcker talan direkt mot försäkringsgivaren, om sådan direkt talan är tillåten.”

12 Förordning nr 44/2001 upphävdes genom artikel 80 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1215/2012 av den 12 december 2012 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område (EUT L 351, 2012, s. 1). Enligt artikel 81 andra stycket i förordning nr 1215/2012 är emellertid inte den förordningen tillämplig förrän från och med den 10 januari 2015.

Direktiv 2009/103/EG

13 Artikel 3 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/103/EG av den 16 september 2009 om ansvarsförsäkring för motorfordon och kontroll av att försäkringsplikten fullgörs beträffande sådan ansvarighet (EUT L 263, 2009, s. 11) har rubriken ”Obligatorisk försäkring av motorfordon”. Artikeln har följande lydelse:

”Om inte annat följer av artikel 5 ska varje medlemsstat vidta de åtgärder som är lämpliga för att fordon som är normalt hemmahörande inom dess territorium ska omfattas av ansvarsförsäkring.

Försäkringens omfattning och villkor ska bestämmas inom ramen för de åtgärder som avses i första stycket.

Varje medlemsstat ska vidta de åtgärder som är lämpliga för att försäkringsavtalet ska täcka även följande:

a) Förlust eller skada som orsakas inom en annan medlemsstats territorium, enligt där gällande lag.

b) Förlust eller skada som orsakas medborgare i medlemsstaterna vid direkt färd mellan två territorier i vilka fördraget gäller, om det inte finns någon nationell försäkringsbyrå som är ansvarig för det territorium som passeras. I ett sådant fall ska förlusten eller skadan täckas enligt den lag om obligatorisk försäkring som gäller i den medlemsstat där fordonet är normalt hemmahörande.

Den försäkring som avses i första stycket ska obligatoriskt omfatta både sakskador och personskador."

14 I artikel 18 i direktivet, med rubriken "Direktanspråk", föreskrivs följande:

"Medlemsstaterna ska se till att skadelidande parter vid olyckor vållade av ett fordon som omfattas av försäkring enligt artikel 3 har rätt att rikta anspråk direkt mot det försäkringsföretag som tillhandahåller ansvarsförsäkring för den ansvariga personen."

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

15 Den 26 mars 2011 ägde en trafikolycka rum i Italien mellan en cyklist och ett motorfordon. Cyklisten var bosatt i Österrike och anställd hos KABEG. Motorfordonet omfattades av en ansvarsförsäkring som tecknats hos MMA IARD. Cyklisten ådrog sig olika skador i samband med olyckan.

16 KABEG väckte talan vid Landesgericht Klagenfurt (regional domstol i Klagenfurt, Österrike) och yrkade att MMA IARD skulle förpliktas att betala skadestånd med ett belopp på 15 505,64 euro jämte ränta samt ersätta rättegångskostnaderna. KABEG angav att institutionen fortsatt att betala ut lön till den arbetstagare som skadats i trafikolyckan under dennes sjukskrivning och därför har övertagit arbetstagarens rätt till ekonomisk ersättning med ett belopp som motsvarar den utbetalade lönen.

17 KABEG grundar den territoriella behörigheten för Landesgericht Klagenfurt (regional domstol i Klagenfurt) på artikel 9.1 b i förordning (EG) nr 44/2001 jämförd med artikel 11.2 i samma förordning. Dessutom pågår ett parallellt mål som anhängiggjorts av arbetstagaren vid nämnda domstol, vilken redan har funnit att den är behörig.

18 MMA IARD framställde en invändning om bristande behörighet och gjorde därvid gällande att det i kapitel 2 avsnitt 3 i förordning nr 44/2001 inrättas ett separat system för att lösa behörighetskonflikter vid försäkringstvister. Enligt skäl 13 i den förordningen syftar de speciella behörighetsreglerna i det avsnittet till att skydda den svagare parten. KABEG kan i egenskap av arbetsgivare inte åberopa ett sådant skydd.

19 Landesgericht Klagenfurt (regional domstol i Klagenfurt) avslog denna invändning med motiveringen att KABEG, som endast har övertagit den anställdes rättigheter, kan åberopa artikel 9.1 b i förordning nr 44/2001, jämförd med artikel 11.2 i samma förordning, eftersom en sådan juridisk person som KABEG, oberoende av dess storlek, skulle vara den svagare parten i en tvist med ett försäkringsföretag.

20 MMA IARD överklagade detta avgörande till Oberlandesreicht Graz (Regionala överdomstolen i Graz, Österrike), som ändrade avgörandet i första instans och sålunda biföll invändningen och avvisade KABEG:s talan. Nämnda domstol påpekade bland annat att hänvisningen i artikel 11.2 i förordning nr 44/2001 till artikel 9.1 b i samma förordning ger den skadelidande fysiska eller juridiska personen

rätt att väcka talan mot försäkringsgivaren vid behörig domstol i den medlemsstat där den skadelidande har hemvist eller är etablerad. Begreppet skadelidande omfattar enligt den domstolen såväl direkt som indirekt skadelidande.

21 Nämnda domstol anser emellertid inte att alla skadelidande har en sådan rätt. För att avgöra huruvida det ska anses att en skadelidande kan göra gällande en sådan rätt ska det avgöras huruvida denne är ”ekonomiskt svagare och mindre erfaren i juridiskt hänseende” än ansvarsförsäkringsgivaren. Det är inte fallet med en offentligrättslig institution som KABEG, vilken förvaltar fem sjukhus.

22 KABEG överklagade till Oberster Gerichtshof (Högsta domstolen, Österrike), den hänskjutande domstolen, och gjorde därvid gällande att artikel 9.1 b i förordning nr 44/2001 jämförd med artikel 11.2 i samma förordning borde tillämpas i fråga om KABEG.

23 Enligt den hänskjutande domstolen uppkommer för det första frågan huruvida en talan som väcks av en kärande som inte är i behov av skydd kan anses utgöra en talan i en försäkringstvist i den mening som avses i artikel 8 i förordningen.

24 För det andra söker nämnda domstol klarhet vad gäller de kriterier som gör det möjligt att fastställa huruvida den som enligt lag har övertagit en skadelidandes rättigheter intar en underlägsen ställning i förhållande till en yrkesmässig ansvarsförsäkringsgivare.

25 Mot denna bakgrund beslutade Oberster Gerichtshof (Högsta domstolen) att vilandeförklara målet och ställa följande frågor till domstolen:

”1) Ska det anses utgöra en försäkringstvist, i den mening som avses i artikel 8 i förordning (EG) nr 44/2001, när en inhemsk arbetsgivare väcker talan om ersättning för den skada som denne indirekt lider till följd av de fortsatta löneutbetalningarna till sin inom landet bosatta arbetstagare, om

a) arbetstagaren har skadats i en trafikolycka i en medlemsstat (Italien),
b) talan riktar sig mot det skadevållande fordonets ansvarsförsäkringsgivare med hemvist i en annan medlemsstat (Frankrike), och
c) arbetsgivaren är en offentligrättslig institution med ställning som juridisk person?

2) Om fråga 1 besvaras jakande:

Ska artikel 9.1 b i förordning (EG) nr 44/2001 jämförd med artikel 11.2 i samma förordning tolkas så, att en arbetsgivare som fortsätter betala ut lön, kan väcka talan i egenskap av ’skadelidande’ mot det skadevållande fordonets ansvarsförsäkringsgivare vid domstolen i den ort där arbetsgivaren är etablerad, när en sådan direkt talan är tillåten?”

Prövning av tolkningsfrågorna

26 Den hänskjutande domstolen har ställt tolkningsfrågorna, vilka ska prövas gemensamt, för att få klarhet i huruvida artikel 9.1 b i förordning (EG) nr 44/2001 jämförd med artikel 11.2 i samma förordning ska tolkas så, att en arbetsgivare som är etablerad i en medlemsstat och som har fortsatt att betala ut lön till en anställd, vilken är frånvarande från arbetet på grund av en trafikolycka, varvid arbetsgivaren har övertagit den anställdes rättigheter gentemot det företag hos vilket det fordon som var inblandat i olyckan är ansvarsförsäkrat och vilket är etablerat i en annan medlemsstat, kan väcka talan, i egenskap av ”skadelidande” i den mening som avses i den sistnämnda bestämmelsen, mot detta försäkringsföretag vid domstolarna i den förstnämnda medlemsstaten, när en sådan direkt talan är tillåten.

27 EU-domstolen erinrar härvidlag om att det i kapitel 2 avdelning 3 i nämnda förordning inrättas ett fristående system för fördelning av domstols behörighet vid försäkringstvister (dom av den 12 maj 2005, Société financière et industrielle du Peloux, C-112/03, EU:C:2005:280, punkt 29).

28 I likhet med vad som gäller arbetsrättsliga tvister och konsumenttvister och, såsom framgår av skäl 13 i förordning nr 44/2001, kännetecknas försäkringstvister av att det råder en viss obalans mellan de inblandade parterna (se, för ett liknande resonemang, dom av den 26 maj 2005, GIE Réunion européenne m.fl., C-77/04, EU:C:2005:327, punkt 22). Bestämmelserna i nämnda avsnitt är avsedda att korrigera denna obalans genom att låta den svagare parten omfattas av behörighetsregler som är förmånligare för dennes intressen än de allmänna reglerna (se, för ett liknande resonemang, dom av den 17 september 2009, Vorarlberger Gebietskrankenkasse, C-347/08, EU:C:2009:561, punkt 40).

29 Den hänskjutande domstolens tvivel angående huruvida en arbetsgivare, som enligt lag övertagit en skadelidandes rättigheter, kan betraktas som den ”svagare parten” bottnar i EU-domstolens konstaterande att ett socialförsäkringsorgan som enligt lag har övertagit de rättigheter som tillkommer den person som direkt har lidit skada i en trafikolycka inte kan kvalificeras på detta sätt, trots att det är möjligt i fråga om den direkt skadelidandes rättsinnehavare, exempelvis en arvinge (se, för ett liknande resonemang, dom av den 17 september 2009, Vorarlberger Gebietskrankenkasse, C-347/08, EU:C:2009:561, punkterna 42 och 44).

30 I det avseendet har den hänskjutande domstolen angett att, under sådana omständigheter som i det nationella målet, skulle behörighetsreglernas samstämmighet och således deras förutsebarhet samt en god rättskipning säkerställas om det var möjligt för en arbetsgivare, som har övertagit en anställds rättigheter, att väcka talan mot skadevållarens ansvarsförsäkringsgivare vid domstolarna i den medlemsstat där arbetsgivaren är etablerad.

31 EU-domstolen ska följaktligen ta ställning till huruvida en arbetsgivare som övertagit de rättigheter som tillkommer den person som direkt har lidit skada omfattas av begreppet skadelidande i den mening som avses i artikel 11.2 i förordning nr 44/2001.

32 Såsom generaladvokaten har angett i punkt 47 i sitt förslag till avgörande ska begreppet den svagare parten, i samband med tillämpningen av förordning nr 44/2001, ha en större räckvidd när det rör sig om försäkringstvister än i fråga om konsumenttvister och tvister om anställningsavtal.

33 EU-domstolen har även slagit fast att syftet med hänvisningen till artikel 11.2 i förordning nr 44/2001 är att till gruppen kärande i artikel 9.1 b lägga personer som har lidit skada, utan att denna grupp därmed begränsas till dem som har lidit direkt skada (dom av den 13 december 2007, FBTO Schadeverzekeringen, C-463/06, EU:C:2007:792, punkt 26, och dom av den 17 september 2009, Vorarlberger Gebietskrankenkasse, C-347/08, EU:C:2009:561, punkt 27).

34 Såsom den hänskjutande domstolen har angett i begäran om förhandsavgörande skulle en bedömning från fall till fall av huruvida en arbetsgivare som fortsätter att betala ut lön kan anses vara en ”svagare part” för att därmed kunna utgöra en ”skadelidande” i den mening som avses i artikel 11.2 i förordning nr 44/2001, dessutom kunna ge upphov till rättsosäkerhet och strida mot förordningens syfte, vilket enligt skäl 11 däri är att behörighetsbestämmelserna ska uppfylla kravet på förutsebarhet.

35 Det ska följaktligen anses att enligt artikel 11.2 i förordning nr 44/2001 kan en arbetsgivare, som har övertagit en anställds ersättningsanspråk – i egenskap av person som har lidit skada och oavsett arbetsgivarens storlek eller rättsliga form – åberopa de särskilda behörighetsreglerna i artiklarna 8–10 i förordningen.

36 En arbetsgivare, som har övertagit en anställds rättigheter genom att ha betalat ut lön till denne under en period av arbetsoförmåga, och som i denna enda egenskap har väckt talan med anledning av den skada den anställde lidit kan således anses vara svagare än den försäkringsgivare mot vilken talan väckts och ska därmed kunna omfattas av möjligheten att väcka denna talan vid domstolarna i den medlemsstat där arbetsgivaren är etablerad.

37 Av detta följer att en arbetsgivare vilken har övertagit de rättigheter som tillkommer en anställd som skadats i en trafikolycka och vilken har fortsatt att betala ut lön till den anställde, i egenskap av ”skadelidande” kan väcka talan mot det i olyckan inblandade fordonets försäkringsgivare vid domstolarna i den medlemsstat där arbetsgivaren är etablerad, när en sådan direkt talan är tillåten.

38 I det sistnämnda avseendet ska medlemsstaterna, enligt artikel 18 i direktiv 2009/103, se till att skadelidande parter vid olyckor vållade av ett fordon som omfattas av ansvarsförsäkring har rätt att rikta anspråk direkt mot det försäkringsföretag som tillhandahåller ansvarsförsäkring för den ansvariga personen.

39 Av det ovan anförda följer att artikel 9.1 b i förordning (EG) nr 44/2001 jämförd med artikel 11.2 i samma förordning ska tolkas så, att en arbetsgivare som är etablerad i en medlemsstat och som har fortsatt att betala ut lön till en anställd, som är frånvarande från arbetet på grund av en trafikolycka, varvid arbetsgivaren har övertagit den anställdes rättigheter gentemot det företag hos vilket det fordon som var inblandat i olyckan är ansvarsförsäkrat och vilket är etablerat i en annan medlemsstat, kan väcka talan, i egenskap av ”skadelidande” i den mening som avses i den sistnämnda bestämmelsen, mot detta försäkringsföretag vid domstolarna i den förstnämnda medlemsstaten, när en sådan direkt talan är tillåten.

Rättegångskostnader

40 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (tredje avdelningen) följande:

Artikel 9.1 b i rådets förordning (EG) nr 44/2001 av den 22 december 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område jämförd med artikel 11.2 i samma förordning ska tolkas så, att en arbetsgivare som är etablerad i en medlemsstat och som har fortsatt att betala ut lön till en anställd, vilken är frånvarande från arbetet på grund av en trafikolycka, varvid arbetsgivaren har övertagit den anställdes rättigheter gentemot det företag hos vilket det fordon som var inblandat i olyckan är ansvarsförsäkrat och vilket är etablerat i en annan medlemsstat, kan väcka talan, i egenskap av ”skadelidande” i den mening som avses i den sistnämnda bestämmelsen, mot detta försäkringsföretag vid domstolarna i den förstnämnda medlemsstaten, när en sådan direkt talan är tillåten.

Underskrifter